

ગૈરુલ્લાહ કે લિયે જાનપર ઝબહ કરના

ગૈરુલ્લાહ કે લિયે જાનપર ઝબહ કરને કી શદીદ વર્ણ છે ઓર વહ ચે કે ચે અલ્લાહ અઝ્ઝવજલ કે સાથ શર્ક છે.

ઝબહ સે મુરાદ ખૂન બહાના છે : ઝબહ મેં દો ચીઝેં અહમ હોતી છે. (૧) કિસી કા નામ લેકર ઝબહ કરના ઓર (૨) કિસી કા કુર્બ હાસિલ કરને કે લિયે ઝબહ કરના.

પેહલી સૂરત મેં અસલ ચીઝ નામ છે ઓર દૂસરી સૂરત મેં કસ્દો ઇરાદા છે.

દર અસલ જાનપર ઝબહ કરતે વક્ત જિસકા નામ લિયા જાયે ઉસસે ઇસ્તેઆનત ઓર મદદ મક્સૂદ હોતી છે, મખલન અગર આપ “બિસ્મિલ્લાહ” કહેગે તો ઇસકા મતલબ ચે હોગા કે મેં અલ્લાહ કે નામ સે મદદ હાસિલ કરતે હૂવે ઓર ઉસે મુતબર્રિક (બરકતવાલા) સમજતે હૂવે ઝબહ કરતા હૂંરહી ખાત કસ્દો ઇરાદે કી તો ચે ઉબૂદિયત (ઇબાદત) ઓર બંદગી કે ઇઝ્હાર કી એક સૂરત છે. નામ ઓર કસ્દો ઇરાદે કે લિહાઝ સે હમારે સામને ચાર સૂરતે આતી છે.

(૧) અલ્લાહ કા નામ લેકર ઉસી કે તકરુબ કે કસ્દ સે ઝબહ કરના ચેં સરાસર તોહીદ ઓર ઇબાદત છે. ઇસ સૂરત મેં ઝબહ કરને કે લિયે દો શર્તેં છે. પેહલી તો ચે કે અલ્લાહ કે તકરુબ કે ઇરાદે સે ઝબહ કરે, દૂસરી ચે કે અલ્લાહ કા નામ લેકર ઝબહ કરે જેસે કુર્બાની, હદી (હજ્જ કી કુર્બાની), ઓર અકીકાહ વગેરહ. અગર જાનબૂજ કર અલ્લાહ કા નામ ન લિયા તો ઝબીહાહ હલાલ ન હોગા. ચે દોનો શર્તેં બેક-વક્ત તબ છે જબ ઝબહ સે અલ્લાહ કા તકરુબ મક્સૂદ હો. અગર અલ્લાહ કે તકરુબ કે લિયે નહી બલકે મેહમાનો કી મેહમાન નવાઝી કે લિયે યા અપને ખાને કે લિયે ઝબહ કરે તો ચે જાયેઝ છે. શરઅન ઇસકી ઇજાઝત છે, કયું કેં ઉસને અલ્લાહ કા નામ લેકર ઝબહ કિયા છે ગૈરુલ્લાહ કા નામ નહી લિયા. ચે વર્ણ મેં દાખિલ ન હોગા ન મુમાનિયત છે.

(૨) ઝબહ તો અલ્લાહ કા નામ લેકર કિયા જાયે લેકિન મક્સૂદ ઉસસે ગૈરુલ્લાહ કા તકરુબ હો. મખલન ઝબહ કે વક્ત ચે કહે “બિસ્મિલ્લાહ” મેં અલ્લાહ કા નામ લેકર ઝબહ કરતા હૂં ઓર ઇસ ઝબહ સે ઉસકી નિયત કિસી મદકૂન (દફન શુદાહ) નબી યા કિસી બુઝુર્ગ કા તકરુબ હો.

બાઝ દેહાતી યા શેહરી લોગોં કા ચે તરીકા છે કે વહ કિસીકી આમદ પર ઉસકી તાઝીમ કે લિયે, ઝેબાઇશ વ ખૂશ નુમાઇ યા જાનવરોં કો ઝબહ કરકે ઉસકા ઇસ્તકબાલ કરતે છે. ઇસ ઝબહ મેં અગરચેહ અલ્લાહ કા નામ લિયા જાતા છે, લેકિન કયું કે ઉસસે મક્સૂદ ગૈરુલ્લાહ કો રાઝી કરના હોતા છે, ઇસ લિયે ઉલમાને ઇસ ફેલ કે હરામ હોને કા ફતવા દિયા છે, કયું કે ઇસમેં ગૈરુલ્લાહ કે લિયે ખૂન બહાયા જાતા છે, ઇસ લિયે ઉસે ખાના ભી જાયેઝ નહી જબ ઇસ સૂરત મેં કિસીકી તાઝીમ કે લિયે ઝબહ કરના ઓર ખૂન બહાના જાયેઝ નહિં ? તો ફિર કિસી ફોત શુદાહ (નબી યા બુઝુર્ગ) કી તાઝીમ (યા તકરુબ) કે લિયે ઝબહ કરના ઓર ખૂન બહાના તો ઓર ભી ઝયાદા નાજાયેઝ ઓર હરામ હૂવા, કયું કે ખૂન બહાકર સિર્ફ અલ્લાહતઆલા હી કી તાઝીમ કરના જાયેઝ છે, જબ રગોં મેં ખૂબ ઉસીને (અલ્લાહને) જારી કિયા છે, તો ફિર તાઝીમ વ ઇબાદત કા હક્કદાર ભી વહી છે.

(૩) ઝબહ ગૈરુલ્લાહ કા નામ લેકર કિયા જાયે ઓર ઉસસે મક્સૂદ ભી ગૈરુલ્લાહ કા તકરુબ હી હો મખલન “બિઇસ્મીલ મસીહ કેહ કર ઝબહ કરે ઓર તકરુબ ભી મસીહ હી કા મક્સૂદ હો, ચે બહૂત બડા શર્ક છે, શર્ક ફીલ્ઇસ્તેઆનત ભી ઓર શર્ક ફીલ્ઇબાદત ભી, ઇસી તરહ શેખ બદવી, હઝરત હુસેન, સેયદાહ ઝેનબ, યા ઇન કે ઇલાવા વહ શખ્સીયાત જિનસે લોગ ઇબાદત ઓર પૂજાવાલા મામલા રખતે છે. ઉનકે નામ લેકર ઝબહ કરને કા ભી ચહી હુક્મ છે, કયું કે ઉનકે નામ લેકર ઝબહ કરતે વક્ત લોગો કી

નિયત ઓર ઇરાદા ઉનકા તકરુબ હાસિલ કરના હોતા હૈ. ઇસ લિયે યે દો તરહ સે શર્ક બન જાતા હૈ, એક તો ઇસ્તેઆનત ઓર મદદ કે તલબ કરને કી વઝહ સે ઓર દૂસરા ઉબૂદીયત (ઇબાદત), તાઝીમ ઓર ગેરૂલાહ કે લિયે ખૂન બહાને કી વઝહ સે.

(૪) ઝબહ ગેરૂલાહ કા નામ લેકર ક્રિયા જાયે ઓર ઉસસે મક્સૂદ અલ્લાહ કા તકરુબ હો, ઓર યે બહૂત કલીલ ઓર નાદિર હૈ. ઓર કભી એસા ભી હોતા હૈ કે ઝબહ તો કિસી બુરુગ કે લિયે ક્રિયા જાતા હૈ મગર નિયત યે હોતી હૈ કે ઉસસે અલ્લાહ કા કુર્બ હાસિલ ક્રિયા જાયે તો યે ભી દર હકીકત શર્ક ફીલ્ઇસ્તેઆનત ઓર શર્ક ફીલ્ઇબાદત હી મેં શામિલ હૈ અલ ગર્ઝ ગુરૂલાહ કે તકરુબ કે લિયે ઝબહ કરના ઉબૂદીયત (ઇબાદત) મેં શર્ક હૈ, ઓર ગેરૂલાહ કા નામ લેકર ઝબહ કરના ઇસ્તિઆનત ઓર મદદ કે લિયે તલબ મેં શર્ક હૈ. ઇસી લિયે અલ્લાહ અઝઝવજલ્ને ફરમાયા હૈ કે “ઓર જિન જાનવરોં (કે ઝબહ) પર અલ્લાહ કા નામ ન લિયા જાયે, ઉનમે સે કુછ ન ખાઓ, ઓર બિલાશુબા યે ફિસ્ક ઓર નાજાયેઝ હૈ ઓર બેશક શયાતીન અપને દોસ્તોં કી તરફ ઇલ્કા (દીલ મેં બાત ડાલના) કરતે હૈ, તાકે વહ તુમ્હારે સાથ ઝઘડેં ઓર અગર તુમને ઉનકી બાત માનલી તો બિલાશુબા તુમ ભી મુશરક હો જાવોગે” (સૂરતુલ અન્આમ : ૬, આયત ૧૨૧)

અલ્લાહતઆલા ફરમાતા હૈ : “કેહ દીજિયે ! બેશક મેરી નમાઝ, મેરી કુર્બાની, મેરી ઝિંદગી ઓર મેરી મોત, અલ્લાહ રબ્બુલ્ આલમીન કે લિયે હૈ. ઉસકા કોઇ શરીક નહીં ઓર મુજે ઇસી બાત કા હુકમ દિયા ગયા હૈ ઓર મેં ઉસકા સબસે પેહલા ફર્માબદાર હૂં.” (સૂરતુલ અન્આમ : ૬, આયત ૧૬૨-૧૬૩)

ઇસ આયત સે ષાબિત હૂવા કે નમાઝ ઓર કુર્બાની દોનોં ઇબાદતોં હૈ. કયુંકે કુર્બાની કો અલ્લાહ કે સાથ ખાસ ક્રિયા ગયા હૈ ઓર મખ્લૂક કે આમાલ મેં સે સિર્ફ ઇબાદત હી અલ્લાહ કે સાથ ખાસ હોતી હૈ. ઇસી લિયે “સલાતી” કે બાદ “વ નુસુકી” ફરમાયા, કે કુર્બાની (ખૂન બહાના ઓર ઝબહ કરના) ભી દીગર ઇબાદતોં કી તરહ એક ઇબાદત હૈ ઓર ઉસકા મુસ્તહિક ભી સિર્ફ અલ્લાહતઆલા હી હૈ. (લિલ્લાહી રબ્બુલ્ આલમીન” મેં લફ્ઝ “અલ્લાહ” પર મોજૂદ લામ ઇસ્તહકાક કા માની દે રહા હૈ) યાની નમાઝ, કુર્બાની ઓર દીગર ઇબાદત કા હક્ક અલ્લાહ રબ્બુલ્ આલમીન હી રખતા હૈ. “લા શરીકલહૂ” નમાઝ મેં ઉસકા કોઇ શરીક હૈ ન કુર્બાની મેં.

લિહાઝા ઇનકી અદાયગી મેં ન તો અલ્લાહ કે સાથ કિસી કો શરીક ક્રિયા જાયે ઓર ન હી અલ્લાહ કે ઇલાવા કિસી કો ઉન કા સઝાવાર ઠેહરાયા જાયે. ઇબાદત કા મુસ્તહિક વહી રબ હૈ, જો અઝીમ બાદશાહત કા માલિક હૈ.

ઓર અલ્લાહતઆલા ફરમાતા હૈ: “પસ તુમ અપને રબ હી કે લિયે નમાઝ પડો ઓર કુર્બાની દો.” (સૂરતુલ કૌષર : ૧૦૮, આયત ૨)

ઇસ આયતમેં અલ્લાહતઆલાને જિન કામોં કા હુક્મ દિયા હૈ વહ ઇબાદત હી હૈ, કયુંકે તમામ ઝાહિરી ઓર બાતિની આમાલ વ અફ્વાલ જો અલ્લાહતઆલા કો પસંદ ઓર મહબૂબ હૈં ઉન સબ કો ઇબાદત હી કહા જાતા હૈ. ઇસી તરહ નમાઝ ઓર કુર્બાની કા ભી અલ્લાહતઆલાને હુક્મ દિયા હૈ. ઓર યે આમાલ ઉસે મેહબૂબ ઓર પસંદ હૈં, ઇસ લિયે યે ભી ઇબાદત હૈ.

અબ યે હદીષ દેખે : હઝરત અલી રદિયલ્લાહુ અન્હુ ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને મુજે ચાર બાતે ઇર્શાદ ફરમાયી.

(૧) જો શખ્સ ગેરૂલાહ કે લિયે જાનવર ઝબહ કરે ઉસ પર અલ્લાહતઆલા કી લા'નત હૈ.

(૨) જો શખ્સ અપને વાલિદૈન પર લા'નત કરે ઉસ પર ભી અલ્લાહતઆલા કી લા'નત હૈ.

(૩) જો શખ્સ કિસી બિદાતી કો પનાહ દે ઉસ પર ભી અલ્લાહતઆલા કી લા'નત હૈ.

(૪) ઓર જો શખ્સ હુદૂદે ઝમીન કે નિશાનાત કો બદલે ઉસ પર ભી અલ્લાહતઆલા કી લા'નત હૈ. (સહી મુસ્લિમ : બાબ : કુર્બાની, નસાઈ-બાબ : કુર્બાની)

ઇસ હદીષ સે ષાબિત હૂવા કે જો શખ્સ ગેરૂલાહ કે તકરુબ ઓર તાઝીમ કે લિયે જાનપર ઝબહ કરે ઉસ પર અલ્લાહતઆલા કી લા'નત હે. અલ્લાહતઆલા કી લા'નત સે મુરાદ ઉસકી રહમત સે દૂરી ઓર મેહરૂમી હે. પસ જિસ શખ્સ પર ખૂદ અલ્લાહતઆલા લા'નત કરે વહ ઉસે અપની ખાસ રહમત સે દૂર ઓર મેહરૂમ કર દેતા હે.

જબ કે ઉસકી આમ રહમત મુસલમાનો, કાફિરો ઓર તમામ મખ્લૂકાત કે શામિલે હાલ હે. યાદ રહે કે જિસ ગુનાહ પર અલ્લાહતઆલા કી લા'નત કી વધદ હો વહ કબીરા ગુનાહ હોતા હે. કયુંકે ગેરૂલાહ કે તકરુબ ઓર તાઝીમ કી ખાતિર ઝબહ કરના શિર્ક હે. ઇસ લિયે ઇસકા ઇર્તકાબ કરનેવાલા અલ્લાહતઆલા કી લા'નત, ફિટકાર ઓર ઉસકી રહમત સે દૂરી ઓર મેહરૂમી કા મુસ્તહિક ઠેહરતા હે.

દૂસરી હદીષ : હઝરત તારિક બિન શિહાબ રદિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, એક શખ્સ એક મખ્ખી કી વજહ સે જન્નત મેં ગયા ઓર એક શખ્સ એક મખ્ખી હી કી વજહ સે જહન્નમ મેં જા પહુંચા, સહાબાએ કિરામ રદિયલ્લાહુ અન્હુમ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમ વહ કેસે ? આપ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, દો આદમીયો કા એક કોમ પર ગુઝર હૂવા, જિસકા એક બુત થા, વહ કિસી કો વહાંસે ચડાવા ચડાચે બગેર ગુઝરને કી ઇજાઝત ન દેતે થે ઉન લોગોંને ઇન મેં સે એક સે કહા, ચડાવા ચડાવો, ઉસને કહા મેરે પાસ ચડાવે કે લિયે કુછ નહીં હે ઉન્હોંને કહા, તુમેં ચે કામ ઝરૂર કરના હોગા, ચાહે એક મખ્ખી હી ચડાવો, ઉસને એક મખ્ખી કા ચડાવા ચડા દિયા ઉન લોગોંને ઉસકા રાસ્તા છોડ દિયા ઓર ઉસે આગે જાનેકી ઇજાઝત દેદી, વહ ઉસ મખ્ખી કે સબબ જહન્નમ મેં જા પહુંચા ઉન્હોંને દૂસરે સે કહા તુમ ભી કોઈ ચડાવા ચડાવો, તો ઉસને કહા, મેં તો અલ્લાહતઆલા કે સિવા કિસી કે વાસ્તે કોઈ ચડાવા નહીં ચડા સકતા તો ઉન્હોંને ઉસે કતલ કર દિયા, ઓર વહ સીધા જન્નત મેં જા પહુંચા. (કિતાબુલ ઝોહદ-ઇમામ અહમદ)

ઇસ હદીષ સે ષાબિત હૂવા કે બુત કે તકરુબ કે લિયે જાનપર ઝબહ કરના ઉસ શખ્સ કે લિયે દુખૂલે જહન્નમ કા સબબ બના, ઝાહિર હે કે ચે કામ કરનેવાલા આદમી મુસલમાન થા, જો અપને ઇસ શિર્કીયા ફેલ કી વજહ સે જહન્નમ રસીદ હૂવા. ઇસસે માલૂમ હૂવા કે ગેરૂલાહ કે તકરુબ ઓર તાઝીમ કે લિયે જાનપર ઝબહ કરના ઓર ચડાવે ચડાના “શિર્કે અકબર” હે, નીઝ ઇસ હદીષ સે ચે ભી ષાબિત હૂવા કે ગેરૂલાહ કે તકરુબ કે લિયે મખ્ખી જેસી બે કદરો કીમત ચીઝ કા ચડાવા ચડાના, જબ ઉસ આદમી કે લીયે જહન્નમ મેં દાખિલ હોને કા સબબ બના તો જો ચીઝ ફાયદ મેં ઇસસે બડી ઓર કીમતી હો ઉસકા ચડાવા ચડાના ઉસી કદર દુખૂલે જહન્નમ કા બડા સબબ હોગા.

“કર્ફિબ” ચડાવા ચડાવો, ઇસસે માલૂમ હૂવા કે ઉસ કોમ કે લોગોં ને ઉન રાહગીરોં કો ઇસ અમલ કે લિયે (મેહઝ કહા થા) મજબૂર નહીં કિયા થા, કયુંકે ઉસસે પેહલે ચે બયાન હે કે વહ કિસી કો વહાં સે ચડાવા ચડાચે બગેર ગુઝરને કી ઇજાઝત ન દેતે થે. ઇસ મેં કોઈ જબ્ર યા ઇકરાહ નહીં, કયું કે અગર વહ આદમી ચાહતા તો વાપસ આકર કિસી દૂસરે રાસ્તે સે ચલા જાતા, ઓર અગર કહા જાયે કે ઉન લોગોંને ચડાવા ન ચડાને કી સૂરત મેં કતલ કી ઘમકી દી થી, ઇસ લિયે વહ ઇસ અમલ પર મજબૂર થા, જબકે જબ્ર વ ઇકરાહ કી સૂરત મેં કિસી અમલ પર કોઈ પકડ નહીં. ઇસકા જવાબ ચે હે કે ચે વાકેયા હમસે પેહલી ઉમ્મતોં કા હે. ઇફરાહ ઓર ઇજબાર કી સૂરતમેં ઇત્મીનાને કલ્બ કે સાથ બઝાહિર કલમાએ કુફર અદા કરને યા કુફરીયા કામ કરને કી ઇજાઝત ઓર ઉસ કે અદમ મુવાખિઝા કા મસઅલા સિર્ફ ઇસી ઉમ્મત કી ખુસૂસીયત હે, અગલી ઉમ્મતોં મેં ઇસકી ઇજાઝત ન થી.

ઇસ કુર્આની આયાત ઓર હદીષોંસે ચે મસાઈલ સામને આચે

(૧) આયત “કેહ દો મેરી નમાઝ ઓર મેરી કુર્બાની...” કી તફસીર માલૂમ હોતી હે,

(૨) આયત “પસ તુમ અપને રબ હીંકે લિયે નમાઝ...” કી તફસીર ભી માલૂમ હોતી હે.

(૩) હદીષ મેં રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને સબસે પેહલે ગેરૂલ્લાહ કે ઝબહ કરનેવાલો પર લા'નત ફરમાઈ.

(૪) હદીષ મેં હે કે “અપને વાલિદૈન પર લા'નત કરનેવાલા લા'નતી હે” ઇસસે ચે માખૂઝ હોતા હે કે અગર તુમ કિસી કે વાલિદૈન પર લા'નત કરોગે તો વહ તુમ્હારે વાલિદૈન પર લા'નત કરેગા ઇસ તરહ તુમ ખુદ અપને વાલિદૈન પર લા'નત કા સબબ બનોગે.

(૫) હદીષ મેં હે કે “જો શખ્સ કિસી બિદાતી કો પનાહ દે, વહ મલઉન હે.” ઇસ હદીષ મેં બિદાતી સે મુરાદ એસા શખ્સ હે જિસ પર બિદાત કે ઇર્તકાબ કી વજહ સે અલ્લાહતઆલા કી તરફ સે સજા વાજિબ હો ઓર વહ ઉસસે બચને કે લિયે કિસી કી પનાહ હુંઢ રહા હો.

(૬) “જો શખ્સ હુદૂદે ઝમીન કે નિશાનાત વ અલામાત કો આગે-પીછે કર કે બદલ ડાલે, વહ ભી લા'નતી હે” ઇસસે એસે નિશાનાત મુરાદ હે, જો ઝમીન કે દો માલિકો કી હુદૂદે મિલકીયત કો મુતઅચ્ચન કરતે હો ઓર ઉન નિશાનાત કો બદલને સે પડોસીયો કા હક્ક મારના મક્સૂદ હો.

(૭) કિસી મુતઅચ્ચન શખ્સ પર ઓર ઉમૂમી તોર પર ગુનાહગાર લોગો પર કિસી કા નામ લિયે બગેર લા'નત કરને મેં ફર્ક હે.

(૮) એક મખખી કા ચડાવા ચડાને કે સબબ એક આદમી કે જહન્નમ મેં જાને કા વાકેયા બડા ઇબરતનાક હે.

(૯) મખખી કા ચડાવા ચડાનેવાલા જહન્નમ રસીદ હૂવા, હાલાંકે ઉસકા મક્સૂદ શિર્ક કરના કતઅન્ ન થા, બલકે ઉસને મેહઝ અપની જાન બચાને કી ખાતિર એસા કિયા થા.

(૧૦) એહલે ઇમાન કી નઝર મેં શિર્ક ઇસ કદર સંગીન જુર્મ હે કે ઉસ મોમિનને કતલ હોના ગવારા કર લિયા, લેકીન એહલે સનમ્ (બુત પરસ્તો) કા મુતાલબા પૂરા ન કિયા, હાલાંકે ઉન્હોને ઉસસે સિર્ક ઝાહિરી તોર પર અંમલ કરને કા મુતાલબા કિયા થા.

(૧૧) શિર્ક કા ઇર્તકાબ કર કે જહન્નમ મેં જાનેવાલા શખ્સ મુસલમાન થા, અગર વહ કાફિર હોતા તો આપ યૂં ન ફરમાતે કે “વહ એક મખખી કી વજહ સે જહન્નમ મેં ગયા.”

(૧૨) ઇસ હદીષ સે એક દૂસરી સહીહ હદીષ કી તાઈદ ભી હોતી હે, જુસકે રાવી હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિયલ્લાહુ અન્હુ હે, કેહતે હે કે નબી સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા, “જન્નત ઓર જહન્નમ તુમ મેં સે હર એક કે જૂતે કે તસ્મે સે ભી ઝયાદા કરીબ હે.”

(સહી બુખારી, બાબ અરિકાક-૬૪૮૮)

(૧૩) બુતપરસ્તો સમેત હર એક કે નઝદીક કલ્બી (દિલ કા) અમલ સબસે ઝયાદા એહમ ઓર મક્સૂદે આઝમ (બડા મક્સદ) હોતા હે.

કિતાબુત્તોહીદ (શૈખુલ ઇસ્લામ મુહમ્મદ બિન અબ્દુલ વહહાબ રહ.)

શરહ ગાયતુલ મુરીદ, બાબ -૯

તશરીહ :- શૈખ સાલેહ બિન અબ્દુલ અઝીઝ મુહમ્મદ બિન ઇબ્રાહીમ આલેશૈખ

નઝરેસાની : મૌલાના ઇબ્રાહીમ નૂરી હફીઝહુલ્લાહ

લિપીયાંતર : અશરફઅલી ઉષ્માન ખત્રી

અદાઈ : તૌહીદ મસ્જિદ, કેમ્પ એરીયા, ભુજ - ૬૨૬૭. મો. : ૯૮૨૫૭ ૭૭૨૧૦